

Ορκάδες Νήσοι

Οι παραλίες
της ανατολικής ακτογραμμής

Άγριες, μυστικιστικές, μυστηριώδεις, απομονωμένες

Κείμενο - Φωτογραφίες: **ΝΙΚΟΣ ΤΟΔΟΥΛΟΣ**

Αραγε σε πόσα μέρη στον κόσμο μπορεί κανείς να επισκεφτεί έναν οικισμό 5000 ετών, να περπατήσει μέσα σ' ένα ταφικό μνημείο της ίδιας εποχής και να διαβάσει χαραγμένα στους τοίχους ρουνικά σύμβολα των Βίκινγκ μεταγενέστερα κατά 4 χιλιάδες; Σε πόσα μέρη μπορεί να περιηγηθεί κανείς στα ερείπια ενός κάστρου των Πικτς της προ-ρωμαϊκής εποχής, ενώ βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής σε ένα από τα σημαντικότερα γεωγραφικά σημεία του Α' και Β' Παγκοσμίου Πολέμου, την ιστορική θαλάσσια δίοδο του Scapa Flow, δίπλα στους παλαιότερους ορθόλιθους της Νεολιθικής εποχής; Η απάντηση βρίσκεται στον 59ο παράλληλο, στα απομονωμένα και μυστικιστικά νησιά Orkney, ή Ορκάδες Νήσους, της Βόρειας Θάλασσας.

Τα Orkney αποτελούν ένα αρχιπέλαγος μόλις 16 χλμ. από τις βόρειες ακτές της Σκωτίας και αριθμεί περί τα 70 νησιά, από τα οποία κατοικούνται τα 19. Η συνολική έκταση των νησιών είναι περίπου 1000 χλμ² και ο πληθυσμός τους ανέρχεται στους 20.000 κατοίκους. Το μεγαλύτερο νησί είναι το Μέινλαντ (The Mainland), το οποίο βρίσκεται στο κέντρο του συμπλέγματος και χωρίζεται τα υπόλοιπα σε δύο ομάδες, τα βόρεια και τα νότια νησιά. Οι Ορκάδες ανήκουν γεωγραφικά στη Σκωτία και πολιτικά στη Μεγάλη Βρετανία. Η μεγαλύτερη πόλη και διοικητικό κέντρο είναι το Kirkwall και βρίσκεται στο νησί Μέινλαντ.

Το όνομα Ορκάδες απαντάται από τον 2ο π.Χ. αι, ενώ τα νησιά κατοικούνται εδώ και τουλάχιστον 8500

χρόνια. Πρώτος ο αρχαίος Έλληνας Πυθέας ο Μασσαλιώτης, εξερευνητής και γεωγράφος από τη Μασσαλία της σημερινής Γαλλίας, γνωστός για το ταξίδι που πραγματοποίησε στις θάλασσες της βόρειας Ευρώπης, αναφέρει τη βόρεια απόληξη της Βρετανίας με την ονομασία «Ορκάς». Το αρχιπέλαγος είναι γνωστό στα αρχαία Σκωτικά (γαλλικά, Gaelic) ως Arcaibh. Όταν οι Νορβηγοί Βίκινγκ έφτασαν στα νησιά, απέδωσαν το ορ-

ως ορκη, το οποίο στα αρχαία Νορβηγικά σήμαινε «φώκια», και πρόσθεσαν την κατάληξη ey, που σημαίνει «νησί». Κατ' αυτόν τον τρόπο το όνομα έγινε Orkneyjar, από το οποίο προήλθε ο συντετμημένος τύπος Orkney στα Αγγλικά.

Αρχικά, τα νησιά κατοικήθηκαν από νομαδικές φυλές της Μεσολιθικής και Νεολιθικής περιόδου. Από Βρετανούς ιστορικούς έγινε γνωστό ότι ο κυρίαρχος

Παιχνίδια της υπαρκτικής φύσης

λαός της βόρειας Σκωτίας από τον 1ο αιώνα μ.Χ. ήταν οι Πικτες. Στην αρχή παρουσιάστηκαν σαν σκοτεινές και αινιγματικές φυγούρες και πολλοί πίστευαν ότι επρόκειτο για μια μυθική φυλή. Όμως ήταν απλά οι απόγονοι των αυτοχθόνων πληθυσμών της βόρειας Σκωτίας στην Εποχή του Σιδήρου και μέσα από την ιστορία παρουσιάστηκαν σαν άγριοι και ανελέητοι πολεμιστές. Το πέπλο μυστηρίου που περιβάλλει τους Πικτες ενισχύεται επειδή απλά δεν υπάρχουν ευρήματα γραφής από εκείνη την εποχή. Για το λόγο αυτό, δεν έχουμε καμία σαφή εικόνα για τον τρόπο ζωής τους ή τις κοινωνικές τους πεποιθήσεις. Όλα όσα γνωρίζουμε μέχρι σήμερα είναι στοιχεία από διάφορους ιστορικούς συγγραφείς που κατέγραψαν τις δικές τους, ενδεχομένως και μεροληπτικές, απόψεις για το λαό των Πικτες. Το 875 μ.Χ. τα Orkney καταλήφθηκαν και προσαρτήθηκαν στη Νορβηγία και εποικίστηκαν από Νορβηγούς. Το 1472, εξαιτίας της αδυναμίας εκπλήρωσης της προγαμιαίας συμφωνίας της Μαργαρίτας της Δανίας προς το σύζυγό της Ιάκωβο Γ' της Σκωτίας, τα Orkney προσαρτήθηκαν στο Βασίλειο της Σκωτίας.

Όμως, οι γηγενείς κάτοικοι των Ορκάδων (Ορκάδιοι) διατηρούν μια ιδιαίτερη ταυτότητα, με χαρακτηριστικά διαφορετικά από τους υπόλοιπους κατοίκους της Σκωτίας. Είναι μια κάστα ανθρώπων φιλική αλλά σκληρή, με «ανοσία» στο απρόβλεπτο κλίμα και ανεξάρτητοι από την ηπειρωτική Σκωτία, ακόμα κι αν το μαγικό αρχιπέλαγός τους απέχει μόνο λίγα μίλια από τη βόρεια ακτή. Αν και η προσάρτηση των νησιών έλαβε χώρα πριν από περίπου 6 αιώνες, οι περισσότεροι Ορκάδιοι θεωρούν τους εαυτούς τους Σκανδιναβούς, γνήσιους απόγονους των Βίκινγκ. Γι' αυτό και κανείς δεν βλέπει να ανεμίζει συχνά η σημαία της Σκωτίας, αλλά η δική τους, σε σκανδιναβικό μοτίβο, με το χαρακτηριστικό Βόρειο Σταυρό (Nordic Cross) και σε χρώματα που θυμίζουν αυτή της Νορβηγίας, σαν φόρο τιμής στους προγόνους τους. Όταν ένας Ορκάδιος μιλά για τη «Σκωτία», δεν εννοεί τις Ορκάδες ως μέρος τους, αλλά τη χώρα η οποία βρίσκεται ακριβώς νότια από τη θαλάσσια δίοδο Pentland Firth. Όταν μιλά για την ηπειρωτική χώρα ("the mainland"), δεν εννοεί την ηπειρωτική Σκωτία, αλλά την ενδοχώρα των Ορκάδων. Τα κιλτ, οι φατρίες (clans), οι γκάνιτες είναι παραδόσεις των σκωτσέζικων Highlands και δεν αποτελούν μέρος της ντόπιας νησιωτικής κουλτούρας. Παρόλα αυτά, μετά την προσάρτησή τους στη Σκωτία και τη μετακίνηση πληθυσμών, υπάρχουν και εκεί τα σκωτσέζικα έθιμα, αλλά οι ντόπιοι κάτοικοι τα αντιμετωπίζουν σαν ξενοφερτα.

Ένα απανθρακωμένο κέλυφος φουντουκιού, το οποίο ανακαλύφθηκε στο νησί Μείνλαντ το 2007 κατά τη διάρκεια ανασκαφών, χρονολογήθηκε στα 6820-6660 π.Χ., αποτελώντας ένδειξη για την παρουσία ανθρώπων από τη μεσολιθική περίοδο. Ο οικισμός Skara Brae, η καλύτερα διατηρημένη εγκατάσταση νεολιθικής περιόδου στην Ευρώπη, πιστεύεται ότι κατοικήθηκε από το 3100 π.Χ. Απομεινάρια αυτής της περιόδου αποτελούν ακόμη οι μεγάλιθοι του Stenness, το ταφικό μνημείο Maeshowe, οι ορθόλιθοι στο Δαχτυλίδι του Brodgar. Η UNESCO έχει αναγνωρίσει τη μοναδική σημασία της ιστορικής κληρονομιάς των Orkney και δίκαια έχει χαρακτηρίσει το νησί Μείνλαντ σαν Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς και πυρήνα των νεολιθικών Orkney. Το Δαχτυλίδι του Brodgar αποτελείται από μεγάλους ορθόλιθους σε κυκλική διάταξη, που σχηματίζουν ένα δαχτυλίδι. Αυτοί οι μυστηριώδεις γίγαντες στέκουν για αιώνες σε έναν ισθμό μεταξύ των λιμνών Stenness και Harray, σμιλεμένοι από τα στοιχεία της

Το λιγοστό γαλάζιο του ουρανού στα Orkney

Ο καθεδρικός ναός St Magnus στο Kirkwall

Όταν υποχωρεί η παλίρροια

Η απόκρημνη δυτική ακτογραμμή

Ταξιδεύοντας στον κόσμο

φύσης, αποτελώντας σημαντικό θρησκευτικό και πνευματικό τόπο της περιοχής. Λίγο πιο κάτω, σε μια πραγματικά μαγική θέση, βρίσκονται οι μεγάλοι του Stenness, αγέρωχοι και αναλλοίωτοι μέσα από χιλιάδες χρόνια κλιματολογικών επιθέσεων, υφαίνοντας ένα μυστικό περιβάλλον εκεί όπου συναντιούνται ο ουρανός, το φως και το νερό. Το ταφικό μνημείο Maeshowe συμπληρώνει αυτό το υπαντό της ιστορίας παρέχοντας στιγμή του τρόπου που οι άνθρωποι έζησαν, προσεχθήθηκαν, λάτρεψαν θεούς και χάθηκαν μέσα στην αιωνιότητα.

Η μαγεία έχει φύγει από το σημερινό κόσμο που ζούμε... αλλά όχι εντελώς. Βρήκε καταφύγιο στα λιγοστά μέρη του πλανήτη που μπορεί ακόμα να παραμείνει ζωντανή και, γιατί όχι, ίσως κάποτε να εξελιχθεί. Τα

Orkney είναι ένα τέτοιο μέρος. Ένας τόπος όπου το χειμώνα το σκοτάδι, σαν ένα μύθος μανδύας, καλύπτει τα νησιά και τους κατοίκους τους. Λαμβάνοντας υπόψη το μυστικιστικό, σχεδόν ονειρικό τοπίο των Orkney, με τους ορθόλιθους σε κυκλικούς σχηματισμούς, τα προϊστορικά ευρήματα, τα ταφικά μνημεία πάνω στην ανεμοδαρμένη γη, περιτριγυρισμένα από τους αόρατους τοίχους μιας οργισμένης θάλασσας, δεν είναι παράξενο ότι τα νησιά αυτά έχουν μια τόσο πλούσια και ποικίλη λαογραφία, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση αυτής της μαγικής ατμόσφαιρας.

Για χρόνια, οι κάτοικοι, επηρεασμένοι από το μακρύ χειμώνα και τις άγριες καιρικές συνθήκες, μαζεύονταν γύρω από τις φωτιές τους για να περάσουν τις μακριές νύχτες συντροφιά με περιέργες και τρομακτικές ιστο-

ρίες για μάγισσες που ασκούσαν τις «σατανικές τέχνες τους» κατά μήκος των απόκρημνων ακτών και για ανήσυχτα πνεύματα νεκρών που περιπλανιόνταν μέσα στο ομιχλώδες τοπίο. Τα Orkney υπήρξαν πάντοτε ένας τόπος μυστηρίου και δεισιδαιμονίας, αλλά, όταν οι πρώτοι σκανδιναβοί άποικοι έφθασαν, αρχικά έφεραν μαζί τους και τις ιστορίες από την πατρίδα τους. Έτσι οι μύθοι για γίγαντες, τρολ, νεράιδες και ξωτικά «μετανάστευσαν» από το εντυπωσιακό ορεινό τοπίο της Νορβηγίας στα χαμηλά πεδινά νησιά των Orkney, προσαρμόστηκαν στις παραδόσεις και ανακατεύτηκαν με τοπικούς θρύλους. Σαν αποτέλεσμα, τα Orkney κατέληξαν να είναι ζωμένα από θρύλους και μύθους εμπνευσμένους από ένα πλούσιο πολιτιστικό μίγμα, στο οποίο τα στοιχεία της κελτικής παράδοσης συνδέθηκαν άρρηκτα με τη σκαν-

**Ο Νεολιθικός οικισμός
Scara Brae**

**Ο μυστικιστικός κύκλος
του Brodgar**

**Η εκκλησιά στο Birsay
με το ατμοσφαιρικό νεκροταφείο**

**Η σημαία των Orkney
σε σκανδιναβικό μοτίβο**

Νέα προϊόντα από την POLO

Ένα τσαντάκι μέσης γίνεται ιδιαίτερα πρακτικό όταν έχει την δυνατότητα να μετατραπεί σε σακίδιο πλάτης. Είναι κατασκευασμένο από ανθεκτικό και ελαφρύ ύφασμα Nylon ripstop light. Έχει ρυθμιζόμενες ιμάντες πλάτης και ρυθμιζόμενη ζώνη μέσης και η μέγιστη χωρητικότητά του είναι 18lt. Θα τα βρείτε στα POLO CENTER σε μια μεγάλη ποικιλία χρωμάτων. **Τιμή: 24,00 €**

POLO CENTER

Πατησίων 52 & Μετσόβου, Μουσείο Τηλ: 210 - 82 56 840 • Ζησιμοπούλου 62, Παλ. Φάληρο Τηλ: 210 - 94 14 020 • Λ. Ηρακλείου 375, Ν. Ηράκλειο Τηλ: 210 - 28 15 600

ΤΣΑΝΤΑΚΙ ΜΕΣΗΣ / ΣΑΚΙΔΙΟ ΠΛΑΤΗΣ

διναβική μυθολογία. Θαλάσσια γιγάντια ερπετά, ανθρω-
πόμορφα διαβολικά τέρατα (Nuckelavee), γοργόνες με
σώματα φώκιας (Selkies), σκοτεινοί και μοχθηροί μάγοι
(Finfolk), κακόβουλα πλάσματα (Trows, Fairy folks), μυ-
στηριώδεις υπερφυσικές δυνάμεις (Mither o' the Sea),
μαγικά νησιά (Hildaland), θαλάσσια μεγαθήρια (Mester
Stoor Worm), σατανικά υδάτινα όλογα (Nuggie) και γίγα-
ντες (Cubbie Roo) συνθέτουν μέχρι σήμερα τη λαογρα-
φία των Orkney.

Παρόλα αυτά, το πανέμορφο τοπίο των Orkney
αιχμαλωτίζει το μάτι και τη φαντασία. Αλλάζει και
εξελιίσσεται συνεχώς μέσα στις εποχές και τους αιώ-
νες. Τα κρυστάλλινα νερά, με τη βοήθεια της παλίρ-
ροιας, χτενίζουν τις ατελείωτες παραλίες της ανατο-
λικής ακτής, ενώ τα άγρια κύματα χτυπούν αλύπητα
την απόκρημη δυτική ακτογραμμή. Πάνω στην άδεν-
δρη γη, το καταπράσινο γρασίδι και το σκουρόχρωμο
υγρό χώμα αλλάζουν συνεχώς χρωματισμούς, καθώς
το φως διαχέεται μέσα από τα σύννεφα και το ομι-
χλώδες τοπίο, εμφανίζοντας ένα σκηνικό αδιάκοπα
μεταβαλλόμενων σκιάων.

Οι πολλές ώρες ηλιοφάνειας τους καλοκαιρινούς
μήνες και το συνεχές σκοτάδι το χειμώνα αποτέλεσαν
για πολλά χρόνια έμπνευση για τους Βρετανούς συγ-
γραφείς και καλλιτέχνες. Ο George Mackay Brown, ένας
από τους μεγαλύτερους σκωτσέζους ποιητές του 20ου
αιώνα, έγραψε: «Τα Orkney πορεύονται στοιχειωμένα
από το χρόνο και μέσα σ' αυτόν. Η πραγματική ουσία
της μαγείας τους βρίσκεται στη γαλήνη, την απομόνω-
ση, το μυστικισμό και τους ρυθμούς της συνεχούς
εναλλαγής των χρωμάτων της θάλασσας και της στε-
ριάς, του σκότους και του φωτός».

Σημ. Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το ταξιδιωτικό
πρακτορείο FIRSTEVENT για την προσφορά του αε-
ροπορικού εισιτηρίου. Ν.Τ.

**Τα πουλιά Puffin που συναντώνται
μόνο στα υπερβόρεια**

**Ο μεσαιωνικός
Κέλτικος σταυρός**

**Το Broch του Gurness
της φυλής των Πικτς**

**Οι παραλίες της ανατολικής
ακτογραμμής**

**Νίκος και Έλλη με φόντο
το τοπικό αποστακτήριο ούισκι**

**Φώκιες της αρκτικής
ξεκουράζονται στις ακτές**